

ขอบเขตบุพการีในประมวลกฎหมายอาญา

ศึกษากรณีการตั้งครรภ์แทน

ธัญวรรณ ศรีพุ่ม*

รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์**

บทคัดย่อ

วิวัฒนาการทางแพทย์ที่เจริญก้าวหน้า ทำให้คู่สมรสสามารถที่จะมีบุตรได้ แม้มิได้เกิดจากการปฏิสนธิตามธรรมชาติ โดยเฉพาะวิธีการตั้งครรภ์แทน ซึ่งทำให้มีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับเด็กที่คลอดออกมาหลายฝ่าย และเกิดเป็นปัญหาในการกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมาย เมื่อพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี หากว่าเป็นการกระทำต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน คือ บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ มารดาที่ตั้งครรภ์แทน และสามีของมารดาที่ตั้งครรภ์แทนหากมี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคสอง ซึ่งเป็นเหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัว และมาตรา 289(1) ซึ่งเป็นเหตุเพิ่มโทษเฉพาะตัว จะวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาอย่างไร ทำให้เห็นว่าขอบเขตคำว่าบุพการีตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน และอาจเกิดปัญหาในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาในอนาคตได้

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว และมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยขอบเขตบุพการีในประมวลกฎหมายอาญา ศึกษากรณีการตั้งครรภ์แทน เพื่อทราบแนวคิดทฤษฎี ประวัติความเป็นมา และคุณธรรมทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญา กรณีที่เป็น การกระทำของผู้สืบสันดานต่อบุพการี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคสอง และ มาตรา 289(1) รวมถึงแนวคิดและพัฒนาการทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์แทน วิเคราะห์ปัญหาตลอดจนผลกระทบเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของคำว่าบุพการี ข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญา ที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีกระทำต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน อันเป็นเหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัว และเหตุเพิ่มโทษเฉพาะตัว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญา กรณีที่เป็นการกระทำของผู้สืบสันดานต่อบุพการี และบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน ตามมาตรา 71 วรรคสอง และมาตรา 289(1) และการกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมายในกรณีที่มีการตั้งครรภ์แทน ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้ทราบ

* นักศึกษาลัทธิสุตฺตนิคคาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

แนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดขอบเขตความหมายคำว่า บุพการี ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 ตลอดจนกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคสอง และมาตรา 289(1) ให้ครอบคลุมถึงกรณีที่เกิดกับบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน ซึ่งในการศึกษานั้น ได้ทำการค้นคว้าวิจัย รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษจากบทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสารตัวบทกฎหมาย และจากเว็บไซต์

จากผลการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีขอบเขตของคำว่าบุพการีที่ชัดเจน และมีได้ครอบคลุมไปถึงบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน คือ บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ ผู้บริจาคเชื้ออสุจิหรือไข่ มารดาที่ตั้งครรภ์แทน และสามีของมารดาที่ตั้งครรภ์แทนหากมีด้วย ซึ่งในต่างประเทศแม้จะไม่มีการบัญญัติกฎหมายอาญาให้ครอบคลุมไปถึงบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทนเช่นกัน แต่ก็มีขอบเขตของบุพการีที่ชัดเจน และกว้างกว่าในประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประมวลกฎหมายอาญาจะต้องกำหนดขอบเขตของคำว่าบุพการีไว้ให้ชัดเจน โดยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และคุณธรรมทางกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71 วรรคสอง กฎหมายประสงค์คุ้มครองให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว เมื่อเทียบกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประการซึ่งเป็นการผิดเล็กน้อย ย่อมด้อยกว่าความเป็นเอกภาพในครอบครัวที่ควรรักษาไว้ ในขณะที่ความผิดฐานฆ่าบุพการี เป็นความผิดที่ร้ายแรง กฎหมายมุ่งคุ้มครองชีวิตและความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นการคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวเช่นเดียวกัน ดังนั้น บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ และมารดาเจ้าของไข่ ผู้ที่ประสงค์มีบุตรและมีสายโลหิตเดียวกัน ซึ่งจะเป็นบิดามารดาที่เลี้ยงดูและอยู่อาศัยเป็นครอบครัวเดียวกัน จึงควรที่จะได้รับคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา แต่คำว่าบุพการีไม่ควรที่จะรวมไปถึงผู้บริจาคเชื้ออสุจิหรือไข่ หญิงที่ตั้งครรภ์แทน และสามีของหญิงนั้นถ้าหากมีด้วย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ ไม่มีความเกี่ยวข้องเป็นสถาบันครอบครัวเดียวกันกับเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนแต่อย่างใด

1. บทนำ

การกระทำความผิดอาญาต่อบุพการีนั้น เป็นลักษณะความผิดของประเทศในเอเชีย อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นอิทธิพลของศาสนา และลัทธิ ของประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้ (คณิต ณ นคร, 2553 : 91) จึงทำให้มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากการกระทำความผิดต่อบุคคลทั่วไป เพราะความกตัญญูต่อบุพการี เป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ในความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไปเห็นว่าเป็นการกระทำต่อผู้ที่อบรมเลี้ยงดูและให้กำเนิดเรามา และเป็นสถาบันครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นหากผู้สืบสันดานกระทำความผิดต่อบุพการี ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ถึงมาตรา 336

วรรคแรก และความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 364 ผู้สืบสันดานจะได้รับการยกเว้นโทษเฉพาะตัวหรือลดโทษให้ ตามมาตรา 71วรรคสอง เนื่องจากเป็นความผิดเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับความเป็นปีกแผ่นของสถาบันครอบครัว (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2551 : 102) แต่หากผู้สืบสันดานกระทำความผิดชีวิตของบุพการี (Parricide) จะเป็นเหตุเพิ่มโทษ กล่าวคือ ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289(1) อย่างไรก็ตาม ขอบเขตความหมายของคำว่าบุพการี ยังมิได้มีการระบุความหมายในประมวลกฎหมายอาญาไว้ให้ชัดเจนว่า หมายถึง บุพการีที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือรวมไปถึงบุพการีตามสายโลหิตด้วย มีเพียงแนวคำพิพากษาฎีกาและความเห็นของอาจารย์และนักวิชาการว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใดเท่านั้น ซึ่งยังคงมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่

เมื่อวิวัฒนาการเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการใช้วิธีการตั้งครรภ์แทน ประเภทการรับตั้งครรภ์แทนโดยสมบูรณ์ หรือการอุ้มบุญแท้ (Full Surrogacy) เข้ามาแก้ไขปัญหามีบุตรยาก ซึ่งเป็นกรณีที่ใช้ไข่ของหญิงผู้ว่าจ้างและเชื้ออสุจิของชายผู้ว่าจ้างฉีดเข้าไปในมดลูกของหญิงที่ตั้งครรภ์แทน และหญิงที่ตั้งครรภ์แทนก็จะเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กนั้น จึงเกิดเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดสถานะบิดามารดาของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน เพราะยังไม่มีกฎหมายรับรองให้เด็กนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของคู่สมรส และหากพิจารณาในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญา ซึ่งมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย กรณีที่ผู้สืบสันดานกระทำความผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71วรรคสอง และมาตรา 289 (1) ต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน คือ บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ มารดาที่ตั้งครรภ์แทน หรือสามีของมารดาที่ตั้งครรภ์แทนหากมีจะเป็นเหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัวหรือลดโทษให้ผู้กระทำหรือไม่ เพราะบิดามารดาคู่สมรสผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นเจ้าของเชื้ออสุจิและไข่เป็นผู้ที่มีสายโลหิตเดียวกัน (Jus sanguinis) เมื่อตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้วย่อมปรากฏลักษณะทางพันธุกรรมที่ตรงกัน และที่สำคัญจะเป็นบุคคลที่เลี้ยงดูบุตรให้เติบโต และอยู่ร่วมเป็นสถาบันครอบครัวเดียวกันกับเด็กที่กำเนิดมา ส่วนมารดาที่ตั้งครรภ์แทน แม้จะเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายตามหลักกฎหมายแพ่ง แต่ก็มีหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นการอาศัยท้อง ในการตั้งครรภ์และให้กำเนิดทารก แต่มิได้เลี้ยงดูจนเติบโต และอยู่ร่วมเป็นสถาบันครอบครัวเดียวกัน หากว่ามารดาที่ตั้งครรภ์แทนมีสามี ชายผู้เป็นสามีก็จะมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงแล้ว กลับไม่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก และมีความสัมพันธ์ที่ห่างไกลกับเด็กมาก ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาในอนาคตได้

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของคำว่าบุพการีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคสอง และมาตรา 289 (1) และการตั้งครุภักแทน

ประเทศไทยมีระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งในการตีความตัวบทกฎหมายอาญานั้น จะต้องตีความอย่างเคร่งครัดตามตัวอักษร หากมิได้มีการบัญญัติเป็นความผิดไว้แล้ว บุคคลก็ไม่ต้องรับผิดในทางอาญา จะตีความโดยขยายความในทางที่เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ แต่ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ผู้กระทำความผิด (in dubio pro reo) (หยุด แสงอุทัย, 2554 : 47) และกฎหมายอาญาได้บัญญัติขึ้นโดยมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม โดยมีความเชื่อมโยงกับศีลธรรมอันดีอันเป็นอิทธิพลของศาสนา เห็นได้จากในหลายๆ มาตราที่บัญญัติขึ้น

บทบัญญัติอันเป็นหลักประกันในกฎหมายอาญา จะต้องครอบคลุมเนื้อหา 4 ประการ คือ การห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล การห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (คณิต ณ นคร, 2556 : 82) และนอกจากนี้กฎหมายอาญาจะต้องตีความอย่างเคร่งครัด ตามลายลักษณ์อักษร การที่จะพิจารณาตัวบทกฎหมายว่ามีความมุ่งหมายอย่างไรนั้น จะต้องอาศัยหลักทางภาษา ความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของกฎหมาย ประวัติความเป็นมาของกฎหมาย และเจตนารมณ์ของกฎหมายประกอบ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว กฎหมายอาญานั้นมีคุณธรรมทางกฎหมายเป็นสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง และเป็นเครื่องมือในการตีความกฎหมายประการหนึ่งด้วย (คณิต ณ นคร, 2556 : 69)

คุณธรรมทางกฎหมาย (คณิต ณ นคร, 2556 : 75) เป็นพื้นฐานในทางความคิดของการบัญญัติกฎหมายอาญาไม่ว่าผู้บัญญัติจะได้คำนึงถึง คุณธรรมทางกฎหมาย ก่อนการบัญญัติหรือไม่ก็ตาม เพราะความผิดอาญา มาจาก ปทัสถาน และปทัสถาน มาจาก คุณธรรมทางกฎหมาย เช่น ความผิดฐานฆ่าบุพการี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (1) สิ่งที่ถูกกฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง ก็คือ ชีวิตมนุษย์ และความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เห็นได้ว่า กฎหมายอาญาคุ้มครองบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณเป็นพิเศษแตกต่างจากบุคคลทั่วไป เมื่อมีการกระทำความผิดที่ร้ายแรงถึงแก่ชีวิตของบุพการี ก็จะต้องมีโทษประหารชีวิต โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิต เพื่อที่จะตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และมิให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง หมายความว่า การกระทำความผิดเช่นนี้ มีความร้ายแรงต่อสายตาประชาชนมาก ซึ่งเป็นการคำนึงถึงผลของการกระทำ จิตใจของผู้กระทำ และภัยอันจะเกิดขึ้น แต่ในขณะที่หากเป็นการกระทำความผิดเพียงเล็กน้อย เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประการ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคสอง ผู้บัญญัติกฎหมายจะคำนึงถึงความเป็นเอกภาพในครอบครัว ทำให้ความผิดที่กระทำมีลักษณะที่ด้อยกว่า เพื่อเป็นการรักษาความเป็นปึกแผ่น

ในครอบครัวไว้ ผู้กระทำจะได้รับการยกเว้นโทษเฉพาะตัวหรือลดโทษให้ ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของ บทบัญญัติกฎหมายมาตรานี้

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71 วรรคสอง และมาตรา 289 (1) ยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนา วัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทย ที่ยึดมั่นต่อสถาบัน ครอบครัว โดยเป็นบทบัญญัติที่ปรากฏมาตั้งแต่ในกฎหมายตราสามดวง (จิตติ ดิงศภักดิ์, 2546 : 913) สมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (หยุด แสงอุทัย, 2548 : 357) จนมาถึงประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแตกต่างกันเพียงถ้อยคำที่บัญญัติเท่านั้น

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีทางการแพทย์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิต มนุษย์ และสามารถแก้ไขปัญหาการมีบุตรยากได้ด้วยการตั้งครรภ์แทน ซึ่งหากพิจารณาจากหน้าที่ ในการอุ้มท้องแทน (Surrogate function) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การรับตั้งครรภ์แทน โดยสมบูรณ์ (Full surrogacy) หรือการอุ้มบุญแท้ และการรับตั้งครรภ์แทนแบบไม่สมบูรณ์ (Partial Surrogacy) หรือการอุ้มบุญเทียม (จักรกฤษณ์ ควรพจน์, 2548 : 23) โดยเฉพาะวิธีการอุ้มบุญแท้ ซึ่งเป็นการนำไข่ของมารดามาปฏิสนธิกับเชื้อของบิดาแล้วอาศัยมดลูกของคนอื่นอุ้มท้องแทน จึงเกิดเป็นกรณีพิพาทในทางแพ่งว่า ใครคือบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็ก กรณีนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ตามบันทึกเลขเสร็จ 100/2543 โดยให้หญิงที่ตั้งครรภ์ แทนเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 15 และเมื่อหญิงมีสามี สามีของหญิงก็เป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็กด้วย เนื่องจากว่ากฎหมายไทย มีเพียงประกาศแพทยสภา 1/2540 เรื่อง มาตรฐานการให้บริการเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ และประกาศแพทยสภาที่ 21/2545 เรื่องมาตรฐานการให้บริการเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วย การเจริญพันธุ์ (ฉบับที่ 2) กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของการตั้งครรภ์แทน แต่ยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติ ที่ครอบคลุมและสามารถแก้ไขปัญหาในการกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายได้ จึงได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ ทางการแพทย์ พ.ศ. ... ซึ่งได้กำหนดให้บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ ซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง ได้เป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

คำว่าบุพการีในประมวลกฎหมายอาญา แต่เดิมก็เป็นปัญหาว่า มีขอบเขตความหมาย อย่างไร ซึ่งนักวิชาการก็ยังคงมีความเห็นที่ไม่ตรงกันอยู่ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าจะต้องเป็นบุพการีที่ชอบ ด้วยกฎหมาย ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งให้ถือตามหลักสายโลหิต ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา การที่จะวินิจฉัยว่าบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทนเป็น บุพการีตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ ก็ไม่อาจที่จะตีความโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ หรือร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวหากมีการประกาศใช้ได้ แต่ควรที่จะอาศัย

คุณธรรมทางกฎหมาย และเจตนารมณ์ของกฎหมายมากำหนดขอบเขตของคำว่าบุพการี
ในประมวลกฎหมายอาญาให้มีความชัดเจนแน่นอน

3. ขอบเขตของบุพการี กรณีที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการีและกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งครรรค์แทนในต่างประเทศ

แม้ว่าความผิดที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรรค์แทน
คือ บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ หญิงที่ตั้งครรรค์แทน และสามีของหญิงที่ตั้งครรรค์แทน
จะไม่เคยปรากฏเป็นกรณีตัวอย่างมาก่อน และยังไม่มียประเทศใดที่บัญญัติกฎหมายครอบคลุมถึง
กรณีเหล่านี้ แต่การกำหนดขอบเขตของคำว่าบุพการี ในต่างประเทศ มีความชัดเจนมากกว่า
ในประเทศไทย นอกจากนี้การกำหนดสถานะความเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายกรณีที่มี
การตั้งครรรค์แทน ก็เป็นปัญหาที่พบในหลายประเทศทั่วโลกเช่นกัน ซึ่งแต่ละประเทศ ก็มีหลักการ
ในการกำหนดสถานะความเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายแตกต่างกัน ทั้งที่ปรากฏใน
กฎหมาย และคำพิพากษา

ประเทศฟิลิปปินส์ การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุพการี ในความผิดฐาน
ลักทรัพย์ ฉ้อโกง และทำให้เสียทรัพย์ เป็นเหตุแห่งการไม่ต้องรับผิดให้กับผู้กระทำ ซึ่งผู้กระทำ
จะต้องรับผิดในทางแพ่งเท่านั้น โดยกฎหมายอาญาฟิลิปปินส์ กำหนดขอบเขตของผู้กระทำและ
ผู้ถูกกระทำไว้ชัดเจน ว่าหมายถึงการกระทำต่อ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและลงมา และญาติ
ที่มีความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน และนอกจากนี้ยังบัญญัติให้การกระทำต่อคู่สมรสที่หย่าร้างไป
แล้ว และพี่น้องตามสายโลหิต พี่น้องที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นเหตุแห่งการ
ไม่ต้องรับผิดด้วย การกำหนดบทบัญญัติเช่นนี้จึงมีลักษณะที่ชัดเจน และขอบเขตกว้างกว่า
ประเทศไทย

การฆ่าบุพการีที่เป็นเหตุเพิ่มโทษปรากฏอยู่ในหลายประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส
(อุทฺย อาทิเวช, 2554:6) บุคคลที่ฆ่าบิดา มารดา โดยชอบด้วยกฎหมาย บิดามารดาที่รับ
บุตรบุญธรรม บิดามารดาตามธรรมชาติ หรือบุพการีเหนือขึ้นไปที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้
เมื่อพิจารณาประเทศในทวีปเอเชีย ก็พบว่าการบัญญัติความผิดในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดต่อ
ชีวิตของผู้มีพระคุณไว้เช่นกัน เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศเวียดนาม โดยประเทศ
ฟิลิปปินส์กำหนดให้บุคคลที่ ฆ่าบิดา มารดา หรือบุตรทั้งที่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่ชอบด้วย
กฎหมาย รวมทั้งบรรพบุรุษที่เหนือขึ้นไปและสืบลงมา ส่วนประเทศเวียดนาม บุคคลใดที่ฆ่าปู่ ย่า
ตา ยาย บิดา มารดา รวมไปถึง ผู้ที่เลี้ยงดู และครู ต้องรับโทษหนักกว่าการฆ่าบุคคลธรรมดา
เห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติขอบเขตความรับผิดต่อชีวิต กรณีที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการีได้
ครอบคลุมมากกว่าประเทศไทย แต่ก็มีได้มีการบัญญัติถึงบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรรค์
แทนไว้

เมื่อกล่าวถึงการกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย (จักรกฤษณ์
ควรพจน์, 2548 : 120) กรณีที่มีการตั้งครรรภ์แทน ในประเทศฝรั่งเศสอาศัยประมวลกฎหมาย
แพ่ง เห็นว่าหญิงที่ตั้งครรรภ์แทนเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ในขณะที่สหรัฐอเมริกา
มีกรณีศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ตั้งครรรภ์แทน เนื่องจากสหรัฐอเมริกา
มีกฎหมายแม่แบบ กล่าวคือ หากคู่สมรสได้รับการพิจารณาจากศาลอนุญาตให้มีการตั้งครรรภ์แทน
คู่สมรสก็จะเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตามในแต่ละมลรัฐอาจมีแนวทาง
การตัดสินข้อพิพาทที่แตกต่างกันไป ซึ่งก็เป็นผลในการสร้างหลักกฎหมายหรือ Common Law ไว้
แตกต่างกันด้วย เช่น ศาลมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้วินิจฉัยให้หญิงที่ตั้งครรรภ์แทนเป็นมารดาที่ชอบ
ด้วยกฎหมายโดยอาศัยหลักทางชีวภาพและการตั้งครรรภ์ ส่วนศาลมลรัฐแคลิฟอร์เนีย
(ัญญลักษณ์ เบ็ญจมะโน, 2555 : 144) พิพากษาว่าสัญญาตั้งครรรภ์แทนไม่มีวัตถุประสงค์
เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และตัดสินให้บุตรที่เกิดจาก
การตั้งครรรภ์แทนเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดาผู้ว่าจ้าง คำพิพากษานี้จึงถือเป็น
บรรทัดฐานในการตัดสินคดีอื่นๆ ด้วย เป็นต้น

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตของคำว่าบุพการี กรณีที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อ บุพการี และบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรรภ์แทน

4.1 วิเคราะห์ขอบเขตของคำว่าบุพการีในประมวลกฎหมายอาญา กรณีที่ ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี

กฎหมายอาญาจะต้องตีความตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัดให้สอดคล้องกับเจตจำนง
ของประชาชนที่มีอยู่ในกฎหมาย จึงต้องตีความตามตัวอักษรและเจตนารมณ์ แต่จะตีความขยาย
ความออกไปให้เกิดผลร้ายแก่ผู้กระทำไม่ได้ การตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย
เป็นการตีความที่มีความสำคัญมากในการค้นหาเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายอาญา ซึ่งมาตรา
71 วรรคสอง และมาตรา 289 (1) เป็นการบัญญัติกฎหมายโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของ
ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ มาตรา 71 วรรคสอง เป็นเหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัวหรือลดโทษให้โดย
คำนึงถึงความเป็นเอกภาพและความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ส่วนมาตรา 289 (1) เป็นเหตุ
เพิ่มโทษเฉพาะตัว ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น เพราะความผิดฐานฆ่าบุพการี เป็นความผิด
ที่มีความร้ายแรงมาก ในสมัยอดีตกาล กฎหมายมักจะเกิดจากสามัญสำนึก ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี
กฎหมายและศีลธรรมไม่ได้แยกจากกันการกระทำที่ผิดศีลธรรมก็คือ ผิดกฎหมาย ดังนั้น
การจะพิจารณาให้บุคคลใดเป็นบุพการีตามประมวลกฎหมายอาญา จึงควรคำนึงถึงเจตนารมณ์
ของกฎหมาย คุณธรรมทางกฎหมาย ประกอบด้วย

4.2 วิเคราะห์ประกาศแพทยสภา 1/2540 ประกาศแพทยสภา 21/2545 และร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ พ.ศ. ...

ปัจจุบันการตั้งครรภ์แทนเป็นไปตามประกาศแพทยสภา 1/2540 ประกาศแพทยสภา 21/2545 ซึ่งยังมีข้อบกพร่องหลายประการ และมีได้มีการกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ จึงมีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาทางกฎหมายของเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน ในการกำหนดสถานะของบิดามารดา ไม่ให้เกิดปัญหาว่าใครควรจะเป็นบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมาย ทำให้บิดามารดาที่ประสงค์จะมีบุตร ซึ่งใช้เชื้ออสุจิและไข่ของตน มีสายโลหิตเดียวกันกับเด็ก ได้เป็นบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการสนับสนุนความเป็นสถาบันครอบครัวเดียวกัน และคุ้มครองสิทธิประโยชน์แก่เด็กด้วย ในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71 วรรคสอง และมาตรา 289 (1) ก็เช่นเดียวกัน ที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำได้รับการยกเว้นโทษเฉพาะตัว หรือเพิ่มโทษเฉพาะตัว ก็เพื่อที่จะให้เกิดความเป็นเอกภาพในครอบครัว ให้ผู้กระทำคำนึงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย กฎหมายอาญาจึงต้องมีลักษณะที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อที่จะลงโทษบุคคลมีคุณธรรมทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการตีความกฎหมาย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประมวลกฎหมายอาญาจะต้องกำหนดขอบเขตของคำว่าบุพการีไว้ ให้มีความชัดเจนเช่นเดียวกัน โดยคำนึงถึงหลักสายโลหิต (Jus sanguinis) ความเป็นเอกภาพในครอบครัว และสอดคล้องกับคุณธรรมทางกฎหมายซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายประสงค์คุ้มครองประกอบกัน โดยให้ครอบคลุมถึงบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน คือ บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ด้วย ไม่ว่าจะมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้หรือไม่ก็ตาม

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตของคำว่าบุพการี กรณีที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี และบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ความผิดที่เป็นเหตุแห่งการไม่ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71 วรรคสอง พบว่ามีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาฟิลิปปินส์ มาตรา 332 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเช่นเดียวกัน แต่ประเทศฟิลิปปินส์นั้น กำหนดขอบเขตของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำไว้ชัดเจนมากกว่าประเทศไทย ซึ่งหมายถึง ผู้สืบสายโลหิตทั้งโดยตรงขึ้นไปและลงมา

ส่วนความผิดฐานฆ่าบุพการี ซึ่งเป็นเหตุเพิ่มโทษนั้น ปรากฏในหลายประเทศด้วยกัน เช่น ประเทศฝรั่งเศส หมายถึง ฆ่าบิดา มารดา โดยขอบด้วยกฎหมาย บิดามารดาที่รับบุตรบุญธรรม บิดามารดาตามธรรมชาติ หรือบุพการีเหนือขึ้นไปที่ขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งก็เป็นการกำหนดตัวผู้ถูกกระทำที่ชัดเจนมากกว่าประเทศไทย

การกำหนดสถานะของบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายในกรณีที่มีการตั้งครรรภ์แทนประเทศไทยยังคงยึดถือตามหลักกฎหมายแพ่ง หญิงที่ตั้งครรรภ์แทนซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดจึงเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศส แต่ในขณะที่บางประเทศ ก็มีการออกกฎหมายกำหนดสถานะของบิดามารดา และการพิพาทคดีไว้เป็นบรรทัดฐานด้วย เช่น มลรัฐมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา กำหนดให้หญิงที่ตั้งครรรภ์แทนเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนมลรัฐแคลิฟอร์เนีย และมลรัฐโอไฮโอกำหนดให้หญิงที่ประสงค์มีบุตรเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเหตุผลตามหลักเจตนาแรกเริ่มของผู้ประสงค์มีบุตร และหลักทางพันธุกรรม เป็นต้น

4.4 เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมของคำว่าบุพการีกับการกระทำของผู้สืบสันดานต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรรภ์แทน

1) การตีความกฎหมายอาญา เพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น แตกต่างจากการตีความกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญามีความเชื่อมโยงกับคุณธรรมทางกฎหมาย เพราะคุณธรรมทางกฎหมาย เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายอาญา และกฎหมายอาญามุ่งที่จะคุ้มครองให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งความรับผิดชอบที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี เป็นการรักษาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี และศีลธรรมอันดีไว้ หากเป็นความผิดเล็กน้อยก็ย่อมจะมีความดีน้อยกว่าความเป็นเอกภาพในครอบครัว แต่หากเป็นความผิดที่ร้ายแรงถึงแก่ชีวิตผู้กระทำก็ควรที่จะได้รับโทษหนักกว่าการกระทำต่อบุคคลทั่วไป

2) กฎหมายอาญาไม่อาจจะอาศัยการกำหนดสถานะของบิดามารดาในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ พ.ศ. ... แม้ร่างกฎหมายนี้จะมีผลบังคับ เพราะกฎหมายอาญาจะต้องมีความชัดเจนแน่นอน สามารถวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาได้ ไม่อาจนำเอากฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยืมมาใช้ได้ และความมุ่งหมายของกฎหมายอาญามุ่งที่จะคุ้มครองให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่กฎหมายอาญาควรจะกำหนดขอบเขตของคำว่าบุพการีให้มีความเหมาะสมครอบคลุมถึง บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ และมารดาเจ้าของไข่ ซึ่งมีสายโลหิตเดียวกัน ไม่ว่าจะมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ พ.ศ. ... หรือไม่

3) ขอบเขตคำว่าบุพการีในประมวลกฎหมายยังไม่มีมีความชัดเจน และมีความเห็นของนักวิชาการ รวมไปถึงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่แตกต่างกัน ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อให้ประมวลกฎหมายอาญามีความชัดเจน และไม่เกิดปัญหาในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาในอนาคต จึงควรที่จะกำหนดขอบเขตของคำว่าบุพการีไว้

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญา โดยอาศัยเจตนารมณ์ของกฎหมาย และคุณธรรมทางกฎหมาย เป็นพื้นฐานในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ให้มีความชัดเจนแน่นอน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม สอดคล้องกับสิ่งที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71 วรรคสอง และมาตรา 289 (1) ประสงค์คุ้มครอง ไม่ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญา กรณีที่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์แทน คือ บิดาเจ้าของเชื้ออสุจิ มารดาเจ้าของไข่ มารดาที่ตั้งครรภ์แทน รวมไปถึงผู้บริจาคเชื้ออสุจิและไข่ให้กับคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประสงค์จะมีบุตร เพื่อให้กฎหมายอาญามีความชัดเจนแน่นอนมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1) เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 โดยบัญญัตินิยามศัพท์ของคำว่าบุพการีไว้ ดังนี้

ความหมายในบทนิยามศัพท์ ตามมาตรา 1 “บุพการี หมายความว่า บิดามารดา โดยชอบด้วยกฎหมาย บิดามารดาตามสายโลหิต ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป อันได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ทั้งนี้ให้รวมถึงผู้บริจาคเชื้ออสุจิหรือไข่ให้คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายหญิงที่ตั้งครรภ์แทน และถ้าหากหญิงนั้นมีสามีก็มีให้รวมถึงชายผู้เป็นสามีของหญิงนั้นด้วย”

2) เห็นควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตั้งครรภ์แทน ไว้ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์พ.ศ. ... ดังนี้

2.1) กำหนดให้การผสมเทียมต้องกระทำต่อหญิงที่มีสามีที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วเท่านั้นและจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากสามี

2.2) การกำหนดเงื่อนไขและวิธีการดำเนินการตั้งครรภ์แทนการใช้ตัวอ่อนที่เกิดจากอสุจิและไข่ของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีการตั้งครรภ์แทน ห้ามใช้ไข่ของหญิงที่ตั้งครรภ์แทน

2.3) กำหนดให้คู่สมรสที่ประสงค์จะมีบุตร และมีสายโลหิตเดียวกัน ได้เป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์,ม.ล. . (2553). *รวมคำบรรยายเนติสมัยที่ 63*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรม
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- คณิต ฅ นคร. (2553). *กฎหมายอาญาภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ฅ นคร. (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่10).
กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ:
ประกายพริก.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2551). *หลักกฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2554). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย* (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2543). *กฎหมายอาญาเรียนด้วยตนเอง* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2548). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127* (พิมพ์ครั้งที่6). กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.
- อุทัย อาทิวา. (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ :
วี.เจ.พรินติ้ง.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- นุกูล สันธิจิตเสวี. (2555). การพิจารณากฎหมายว่าด้วยคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยี
ช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์หรือการตั้งครรภ์แทน (กฎหมายอุ้มบุญ).*รัฐสภาสาร*.
60(4), น.77-82.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส, และดารารพร ธีระวัฒน์. (2548). ประเด็นและข้อเสนอแนะทาง
กฎหมายและจริยธรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์. *ตุลพาท*. 52(2),
น. 122.
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และคณะ. (2548). *การผสมเทียมโดยให้หญิงอื่นตั้งครรภ์แทน*.(รายงาน
ผลการวิจัย). ม.ป.ท.
- ชมพรรณ รัตนากร. (2545). *การผสมเทียมกับปัญหาความรับผิดชอบในทางอาญา*.(วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาษาต่างประเทศ

Archer, C. (2002). *Scrambled Eggs: Defining Parenthood and Inheritance Rights of Children Born of Reproductive Technology*, pp. 152.

McHale, J, Fox, M, and Murphy, J. (1997). *Health Care Law: Text and Materials*, Sweet&Maxwell.

Nicholls, M. (2013). ***Legal Problems With International Surrogacy Arrangements.***

Retrieved May 1, 2014 , from www.rtc.org.au/events/docs/Michael%20Nicholls%20presentation%20Probs%20with%20Int%20Surrogacy%20Arrangements.pdf .